

Курпель Олександр Васильович
студент гр. ФФМ-21, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: к. е. н., доцент Булавинець В. М.

СУТІСНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОХОДІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Одним із основних учасників економічної діяльності у суспільстві є домогосподарство. Згідно чинного законодавства, домогосподарством вважається особа або їх сукупність, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують свої кошти та витрачають їх. Крім того, члени домогосподарства можуть перебувати або не перебувати в родинних стосунках.

Формування доходів як складова управління фінансовими ресурсами є одним із найважливіших елементів фінансової діяльності домогосподарства. Рівень доходів домогосподарства є одним із показників його добробуту, визначаючи масштаби фінансового забезпечення матеріального та духовного життя членів домогосподарства.

Доходи домогосподарств представляють грошові та негрошові надходження, які вони отримують у процесі своєї економічної діяльності виконуючи функції постачальника факторів виробництва, споживання товарів і послуг і розміщення власних заощаджень на фінансовому ринку. Державна служба статистики України класифікує доходи домогосподарств на 4 групи: 1) заробітна плата; 2) прибуток та змішаний дохід; 3) одержаний дохід від власності; 4) соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти. Зазначена класифікація доходів домогосподарств найповнішою мірою дозволяє дослідити та проаналізувати практику їхнього формування в Україні.

Організаційний вплив на обсяг та склад доходів домогосподарств здійснюють роботодавці (суб'єкти господарювання, держава), Державна фіскальна служба України, Міністерство соціальної політики України, Національний банк України, Національна комісія із цінних паперів та фондового ринку.

Дослідження практики формування доходів вітчизняних домогосподарств за період 2017–2021 рр. показало зростання як загальної величини доходів домогосподарств (від 2,65 млрд. грн. до 4,7 млрд. грн.), так і показників по всій їхній структурі. Водночас, темпи зростання кожного із видів доходів відрізнялися. Це призвело до того, що питома вага доходів від власності скоротилась (на 1%), питома вага доходів від підприємницької діяльності зросла (на 1%), питома вага заробітної плати зменшилась (на 2%) та питома вага соціальних трансфертів залишилась без змін. Описані тенденції по відношенню усіх видів доходів домогосподарств ми оцінюємо як негативні, окрім динаміки доходів від ведення підприємницької діяльності, яка, на нашу думку, є позитивною.

Вітчизняна практика формування доходів домогосподарств свідчить про наявність певних резервів щодо зростання їхнього обсягу по всьому складу, це:

зміна вартості робочої сили шляхом підвищення кваліфікації працездатних членів домогосподарства; зростання прибутковості суб'єктів господарювання; зміна підходів до «тіньових» доходів (у тому числі переказів трудових мігрантів) в сторону посилення їх обліку. Такими є резерви збільшення заробітної плати як найбільш важливої складової доходів домогосподарств. Необхідним є також посилення професійно орієнтованої роботи Державною службою зайнятості України для перекваліфікації непрацюючого населення за тими професіями, що користуються попитом на ринку праці. Це дозволить значно зменшити рівень безробіття та збільшити доходи непрацюючих домогосподарств.

Вирішення проблем фінансування соціальних допомог та пільг, на нашу думку, пов'язане із вирішенням проблеми заробітних плат працездатних членів домогосподарств, оскільки саме за їхні відрахування у фонди соціального характеру, забезпечується виконання програм соціального захисту населення. Крім того, запропоновано змінити соціальну політику виплати трансфертів працездатним членам домогосподарств на спрямування коштів для фінансування програм із створення ними власного бізнесу. Зміна грошових потоків із форми фінансування трансфертів до форми фінансування створення власної справи є резервом зростання загальної величини доходів домогосподарств.

Збільшення доходів від підприємницької діяльності залежить від законодавчої та податкової політики держави. Тому, резервом зростання таких доходів ми розглядаємо покращення економічного устрою в державі та проведення реформ у регуляторному законодавстві. Посилення економічної зацікавленості повинно здійснюватись за допомогою державних програм із розвитку, які передбачали б спрощення систем реєстрації, обліку та звітності фізичних осіб-підприємців членів домогосподарства; фінансової підтримки з боку держави за допомогою пільгового кредитування, партнерського фінансування проектів; організації навчання, тренінгів для підвищення професійних якостей домогосподарств-підприємців та підготовка нових підприємців з числа безробітних; посилення відповідальності державних службовців за порушення законів у сфері розвитку підприємництва.

Ще одним резервом зростання доходів домогосподарств від власності є трансформація неорганізованих заощаджень домогосподарств в організовані, або організованих заощаджень в інвестиції. Для досягнення зазначеної мети пропонується: підвищення рівня фінансової грамотності членів домогосподарств шляхом організації навчальних програм для вивчення методів власної діяльності на фондовому ринку країни; удосконалення нормативно-правової бази діяльності домогосподарств на фондовому ринку України безпосередньо, без фінансових посередників.

Запропоновані заходи дадуть можливість системі формування доходів домогосподарств набути більш керованої та чіткої побудови, а самим домогосподарствам забезпечити збільшення рівня їх фінансового благополуччя, гармонійного соціального та економічного розвитку.